

terneerden betreft, heeft de Japanse regering zich aan die toezegging gehouden, sterker nog: ze is verder gegaan dan de Conventie voorschreef door de geïnterneerde burgers (in totaal een kleine zevenhonderd) in beginsel naar Westerse maatstaven te huisvesten, te voeden en te kleden. 'Alle gebouwen', aldus dr. van Velden, 'die ze voor internering gebruikten, waren in Westerse stijl opgetrokken en gezond en vaak zeer mooi gelegen.' Vaak waren de interneringscomplexen niet eens omrasterd.

'De geïnterneerden konden iedere maand vrij spreken met de vertegenwoordigers der beschermende mogendheden en hadden contact met de gedelegeerde van het Internationale Rode Kruis. In veel kampen waren particuliere bezoeken toegestaan; ook mochten de geïnterneerden de kampen verlaten voor bezoek aan het ziekenhuis en aan de tandarts en soms ook om te wandelen, inkopen te doen of hun gezinnen te bezoeken.¹ Iedere maand konden ze een brief van honderd woorden schrijven naar landen buiten Japan en meestal eenmaal per week een brief, bestemd voor een plaats in Japan zelf . . . De Japanse commandanten en bewakers traden over het algemeen correct op. Het onderhoud der kampen en het verstrekken van voedsel, zeep, medicijnen en kleding waren voldoende, behalve in het laatste jaar.²

Goed verzorgd werden in Japan ook de ingenieurs van het radiolaboratorium te Bandoeng en hun gezinnen: een groep van twee-en-twintig personen die, zoals in hoofdstuk 5 vermeld, door het Soemitomocomcern naar Japan was overgebracht; hetzelfde gold voor de medische staf en de niet-inheemse bemanningsleden van het door de Japanners (in strijd met de internationale regels) in beslag genomen marine-hospitaalschip 'Op ten Noort'. Merkwaardig was dat in Japan niet eens alle burgers van staten waarmee het land in oorlog was, geïnterneerd werden: ca. driehonderdvijftig bleven vrij.

In China, waar in totaal meer dan negenduizend Geallieerde burgers geïnterneerd werden, de meesten in het grote handelscentrum Sjanghai, waren de omstandigheden minder gunstig: de interneringscomplexen boden niet voldoende ruimte en de rantsoenen waren in '44 en vooral in '45 te gering. Men moest er evenwel niet voor de Japanners werken en mishandelingen kwamen over het algemeen niet voor. Voorts was er, evenals in Japan trouwens, ruim gelegenheid tot studie, godsdienstoefening en recreatie. 'Geen wonder', aldus dr. van Velden, 'dat men na de Japanse capitulatie kon zeggen dat de geïnterneerden er gezond uitzagen

¹ Dat laatste in gevallen waarin uit het betrokken gezin alleen de man geïnterneerd was. ² Van Velden, p. 226.